

Georg Kühlewind Alapítvány

Ötvennyolcadik hírlevél

Így szólt a hír:

Drágáim!

Anyukám, Anikótok ma elment közülünk. Amilyen szigorú fegyelmezettséggel élt, és próbált egészséges maradni, amíg erre esély volt, olyan fegyelmezetten és békésen fogadta el az elkerülhetlent, hogy a fizikuma nem engedi tovább, hogy itt velünk legyen.

Ma reggel már aludt, és 10 órakor szépen itt hagyta a földi életet. Mindannyiótokat nagyon szeretett!

2019. október 14.

Anna

A fotót Jókai Lóránt készítette

Anikó

Akadozik a szavunk. Nem kéne beszélni. Minden, amit kimondunk, múlttá, halottá lesz. De nem lehet nem szólni sem. Tudjuk, hogy amit itt teszünk, a másnak szól. Búcsúzunk ma, hogy holnap újra megismerjük őt, aki most távozott közülünk.

Gondoljunk mindnyájan Őrá. Feldereng előttünk egy kép: hamiskás mosoly és kuncogás, magas hang és valami gyermeki játékoság egy megjegyzésben. Majd rögtön utána csendes, mély hangon, szinte suttogva kimondott szigorú gondolat. Apró termet, törekeny és légies, mégis erősen a földön megvetett lábak. Gyönyörű idős nő, hófehér haj, kortalan, csillogó eleven tekintet. Megáll és néz, és megszólal. Vagy ül. Egyenes derékkal, de kényelmes helyzetben, enyhén hátra dőlve. Lábai egymás mellett, teli talppal a földön, a lábfejek kicsit befelé fordulva. Sokat gesztikulál, amikor mesél, a kezei mozognak, a szemei ragyognak, komolyak aztán egy pillanat múlva megint hamiskásak, hogy aztán áhítatot sugározóvá váljanak, majd ugyanezek a szemek mély figyelemmel kísérve adják át a szót a másoknak. Most nálunk a szó.

Mit érzünk? Érezzük-e azt az érzést, amit a jelenlétekor? Tanúk vagyunk, de nem a múltnak tanúi. Könyvének közepén, mely könyv a szabad vallás tanításáról szóló mindmáig egyetlen mű, áll egy fejezet: „A gyermek belső lényé összekapcsolódik a tanár belső lényével”. Így, ilyen furcsa címmel. Nyelvtanilag: folyamatos jelenben. Jelentésében: folyamatosan a jelenben. Ebben a fejezetben írja, hogy amikor a tanár felidézi a gyermek képét, majd azt elhagyja, hogy megtarthassa a tanú-érzést, akkor „ráismerés következik egy eddig ismeretlen öröm-érzésben”, hogy: „Így igaz. Ilyen. Ez ő.” és, hogy „ezt az alakzatot nem lehet szavakban kifejezni, mert ez a minőség a másik ember érzésben való kifejeződése.”

Mi mindnyájan, akik itt vagyunk, tanúi voltunk Anikó életének: emberi méltóságának, bizásának a küzdelemben, természetes hitének, vágyának a belső fejlődésre, határokat nem ismerő segítőkészségének, képességének a szeretetre, visszalépni és várni tudásának, a munkában való igényességének és szeretetének, annak, hogy fel tudta

ismerni a Gondviselés ujját, és annak is, hogy mindig készen állt önmagát megismerni és önmagán csiszolni. Ezt mind tudta és gyakorolta. És ezt tanította.

A tanítás egyszerűen hangzik, mégis paradox: „Át kell lépni a láthatót és meg kell találni a láthatatlan lényt. Aztán kiderül majd, hogy a láthatóban hogyan nyilatkozik meg a láthatatlan. De ehhez a láthatatlant kell előbb megtalálni. És nem fordítva! Külső jelekből nem lehet a láthatatlanra következtetni. Még ha irodalma is van ennek a témának, akkor sem! Hogyan tudna egy igazságot magában rejtő kép magyarázatot kapni alacsonyabb szintről? A jelentést nem lehet a jelből kikövetkeztetni! Viszont a jelentésből rá lehet ismerni a jelre.”

És ha nem lenne elég, a tanításról ezt is mondja: „A régi tömlőkbe új bort nem lehet beleönteni. Át kell alakulni.”

Bóna László írta róla: „Az ő szavai nyomán az eddig bonyolultnak vélt összefüggések is egyszerűen és érthetően válnak átláthatóvá.” „Jobbá lenni” a kötet címe, amelyben Bóna László a beszélgetéseit fogta csokorba, és amelyből az egyiket a már a kilencven évét betöltött Anikóval folytatta. A kötet címe egyben a vele való beszélgetésnek az esszenciája. A szerző felidéz egy emléket, amikor Anikó feltette a kérdést, nagy hallgatóság előtt: „Sokat olvastuk az antropozófiai műveket, sokat tanulmányoztuk őket, sok tudásra szert tettünk, vajon ezáltal jobb emberek lettünk-e?” És Anikó válasza erre a kérdésre az, hogy sem az olvasástól, nem lett senki jobb ember, de még csak a műveket sem ismerte meg jobban. Mert a lényeg, a nagy felfedezés, amit Gyurival és a társaságuk egy szűk körével tettek az volt, hogy csak a művek forrásaihoz való visszatérés és a megismerés gyakorlása ad lehetőséget a valamivé válás felé vezető úton való elindulásra.

A választ a „jobbá levés” kérdésére ki is kerüli. „Tulajdonképpen egyetlen szót sem értek ebből, hogy „jobbá leszek... Mi az, hogy jó? Lehet ezt fokozni?” Az ember szüntelenül hibázik. Ezt el kell ismerni. Pontosabban fel kell ismerni, különben a továbblépés lezárva. „Jaj, csak azt ne kapjam, amit megérdemlek!” – mondta Anikó ilyenkor. Ezt nem a büntetéstől való félelem mondatta vele. „A ’Bűntudat’ című monodrámát, vagy nem is tudom, hogy hívjam, azt el kell felejtetni...” mondta, mert „a

bűntudat kerékkötője lehet az én jobbá levésemnek”. A lényeg a hiba felismerése és tudomásul vétele és kijavítása.

És a szenvedés is a jobbá levésre vezet. Sokszor mondta, amikor valakit valamilyen sorstragédia sújtott: " szenvedésre érdemes ember". A szenvedés tanítás, inspiráció és lehetőség a tovább lépésre egy nagyobb világosság felé...úgy gondolta, hálásak lehetünk az ilyesfajta tanításért. „Az elvesztés egyfajta jövőépítés”.

Jákob lajtorjája a földet az éggel összekötő út. Ezt a lajtorját építeni kell, pedig már létezik. Létezik, mert angyalok járnak rajta fel-alá, a két világ között, a hírvivők. De szüntelenül építeni is kell: „Ma a tudati lélek korában az ember feladatává vált a létra aljától felépíteni az utat – ameddig, addig. Nincs vége.”

Mi lent vagyunk, de a létra nem letről épül: mert ahhoz, hogy felfelé haladjunk, azt kell felismerni, ami felülről érkezik: „intuációban, értésben, észlelésben.”

Vannak, akik szüntelen felfelé emelik a tekintetüket, hogy megláthassák a szellemi világot, angyalokat, szeráfokat, és a bölcsesség nagyhatalmú urait. De bármennyire is vannak mesterek, akik megmutatják ezt az utat, vannak tehetségesek, akik felismerhetik ezt az utat, Anikó óva int: „Lehet itt közben rosszul viselkedni”, még a megismerés egy magasabb fokán is vissza lehet élni a megszerzett tudással.

A felfelé tekintők mellett vannak olyan emberek, akiknek figyelmét teljesen leköti az, ami a lábuk előtt hever. Nem akarnak elmulasztani egyetlen pillanatot és egyetlen földi ajándékot sem, ha már a vak sors a lábuk elé gurította a földi kincseket.

Székely Anikó egyik csoporthoz sem tartozott: ő egyenesen előre nézett. Neked, akinek volt szerencséd megtapasztalni, tudod: egyenesen a szemedbe nézett, mélyen, pontosan, de nem parancsolva vagy elvárásokkal terhesen. Inkább érdeklődve és kíváncsian. A hasonlatosságot, de még inkább a kommunikációt kereste Istennel, de nem fent a magasabb szférákba merülve és nem lent, az anyagban, hanem az előtte álló emberben. „...nincs guru, nincs mester, magam elhatározásából végzem a legszabadabb cselekvést, mert nem függök semmitől és senkitől” – mondta. – „Se időtől, se tértől, se világban való helyzetemtől. Saját akaratból indulok neki, és nap mint nap saját akaratból megyek.”

Anikó az embereken keresztül ismerte a szellemi világot. Gyurival, egy életen át járva azt az utat, amit az antropozófia tanulmányozása és a figyelem fegyelmezett iskolázása jelentett először csak néhány társsal közösen folytatott stúdiumokon, az élete utolsó szakában pedig számtalan tanítvánnyal együtt.

Megismerte, ezt bizonyosan állíthatjuk.

Könyvének címe az „Égi lajtorján” nem jelképes cím. Olyan ember műve, aki otthonosan mozgott ezen a lajtorján, egyre magasabbra jutva, míg végül elbúcsúzva az itteniektől 2019 október 14-én elindult felfelé.

Anikó az embereken keresztül ismerte az anyagi világot is. Tudni vágyott mindent erről a világról. Tanítónóként érettségizett, költészettel és görög-latin tanulmányokkal folytatta, aztán hegedülni tanult és karvezetést, tanított is, miközben nyaranta a Dunán vadkempingezve vitte a háztartást. Evezés, családfenntartás, zene, tanítás. 70 évesen vidáman újságolta a tanáriban, hogy éppen vezetni tanul. 90 felé járt már, amikor felhívta volt kollégáját, hogy egy kicsit felfrissítse matematika tudását. Halála előtt néhány hónappal elővette olasz jegyzeteit, hogy mélyítse olasz tudását. Gyermeki nyitottsággal állt a világ újdonságai elé, és szabad emberhez méltó határozottsággal döntött, amikor döntést kellett hoznia. Pár hónappal a háború vége után, alig 18 évesen összeházasodott Székely Györggyel, anélkül, hogy ezt iskolája tudomására hozta volna. A titokban kötött házasság miatti büntetés az volt, hogy az igazgató nem írta alá az érettségi bizonyítványát. A 18 éves lány hóna alatt a papírral nekivágott a vidéknek, felkutatta az igazgatót és ellentmondásnak helyt sem adva rábírta, hogy mégiscsak aláírja azt a papírt. Tudta, hogy igaza van. Sorsformáló döntéseket hozott habozás nélkül saját magáról is: önéletrajzából kiderül, hogy fiatalon verseket írt, de kimerítő verstani és költészettani tanulmányai után, melyet az *Iliászt* és *Odüsszeiát* fordító Devecseri Gábornál folytatott, többet sohasem írt verset; az ötvenes években a klasszika-filológia nem volt hasznosítható tudás, hát átképezte magát zenetanárrá; amikor otthon kellett maradnia, és így kellett pénzkereset után néznie, kitanulta a kottagrafikát.

És szembe tudott fordulni a pusztító erőszakkal. Felismerte a gonoszt és szembe szállt vele. A nyilasterror alatt a fogságból saját erejéből szabadult ki. Hogyan? „Nagyon egyszerűen.” – mondta. „Kirúgtam a vasajtót és elszaladtam. Igaz, közben eltörött a

bokám.” Egyszerűen? Aki tudja, mi a helyes, és szabadon tud dönteni, annak egyszerű. Nekünk, többieknek, példaként.

Példa az, ahogyan megismerte, tanította és óvta a szellemi és anyagi világ közötti világot, az emberek világát. A könyvében így kérdez:

„Látja-e (az olvasó) világosan a gyermek magával hozott, nem tudatos fejlődési igényeinek a középpontját? A legszentebb szentélyt: az ember-lét beteljesítésének akarátát? És van-e közvetlen kapcsolatunk ahhoz?” Neki volt kapcsolata. Közvetlen kapcsolata. Az általa vezetett kórus tagjai 40 év távlatából is büszkén újságolták, ha kiderült az ismeretség, hogy abban kórusban énekeltek. A Waldorf iskolában pedig volt olyan gyerek, aki a nem kötelező vallásórát még annak ellenére is látogatta, hogy a szülei felmentést írtak, mert egyébként felekezeti órára járaták. Mert Anikó tanította. Amikor a Pesthidegkúti Waldorf Iskola tanári kollégiumában felmerült a kérdés, hogy hogyan lehet egy nem támogató környezetben a teljesen újdonságnak számító Waldorf Gimnázium alapjait lefektetni úgy, hogy még a látóhatáron sem voltak a középiskolai tanárok, Anikó válasza megint csak ez volt: egyszerűen. A nyári szünetben összehívott egy csapat érdeklődő tanárt, szülőt, fiatalot a György Aladár utcai lakásba, főzött kávét, kiteszékelte az éppen akkor Hangya névre hallgató fekete pulit és végtelen nyugalommal és kíváncsisággal belevágott: „Mondjátok, kinek milyen emlékei vannak a középiskoláról”. Innen indult a magyarországi Waldorf-gimnázium születése, ezzel a kérdéssel, szinte felháborítóan egyszerűen. Aztán Anikó hátra lépett. Nem vezette, nem irányította, nem befolyásolta azt a munkát, amit az a pár fiatal, erősen harminc év alatti, nem sok tapasztalattal bíró tanár elkezdett. Ott állt segítségre készen, távolról figyelt, és kérdezett, ha valami nem ment jól.

Honnan volt ereje ehhez az egyszerűséghez? Tévedés azt hinni, hogy ő bizonyosan tudta, mi lesz. A korábban idézett kérdésre, hogy van-e közvetlen kapcsolatunk a gyermekhez és a legszentebb szentélyhez, az ember-lét beteljesítésének akaratahoz, hozzáteszi:

„Ha igen, ha nem, küzdünk-e naponta olyan mély megismerésért, amelyben felsejlik a világ, önmagunk és a gyermek igazi arca? Amelyben az előbbi kérdés folyamatos megválaszolása történik?”

Mindezen szavak és válaszok felett áll az a tartás, 'maga – tartás', amivel nehéz és még nehezebb helyzetekben állni tudott. Ami folyamatos válaszadásra készíteti az embert, aki a világ, önmaga és a gyermek igazi arcát keresi. A kellemetlen, szomorú, igazságtalan, fájdalmas, szenvedő, haragvó, felszínes, hiú, reménytelen, tudálékos és talmi arcok mögött. Mert ott kell lennie az igazi arcnak, az igazi arcunknak. „(Paracelsus) az életből gyógyított. Nem betegséget gyógyított, életből gyógyított egészszé.”

Ha bármelyikünknek kétsége lenne afelől, hogy milyen az igazi, az érthetőséget, átlátszóságot és világosságot sugárzó arc, akkor idézzük fel Anikó arcát. Nyugodt hangját, és egyenesen a szemünkbe néző tekintetét. Ilyen. Egyszerűen csak ilyen.

Az első ember bűnének felismerése után visszavágyik a Paradicsomba. Ádám kéri az „Urat: Mikor jöhetünk vissza? És az Úr válasza ez: nagyon lassan foglak hívni.” Véget ért a várakozás ideje, az Úr magához hívta társunkat.

És velünk mi lesz? Anikó mondja a bűnbeesés-tanításáról a gyermekek számára, és most a mi számunkra: „ne legyen elkeserítő, kétségbeejtő – a valóságban kétségbeejtő történet.” Elmondja Ádám halálát az apokrif irodalmat idézve, amikor a kétségbeesett, arcát eltakaró Évához így szólt az angyal: „Emelkedjél fel a földi látásból! Ekkor Éva az égre nézett és egy fényszekeret látott jönni, négy ragyogó sas húzta. Dicsfényüket senki sem tudná elmondani azok közül, akik anyatestből születtek, még kevésbé ábrázatukat látni. Angyalok mentek a szekér előtt. Amikor ama helyre értek, ahol Ádám nyugodott, – mert, ímé, elérkezett a halál órája – a kocsi és az angyalok megálltak. Éva füstölőket látott és aranyedényeket és három kelyhet. És angyalok jöttek az áldozati oltárhoz és rájuk fújtak úgy, hogy a füstölők felhője eltakarta az ég várát. És az angyalok leborultak, és kérték Istent, sírtak és így szóltak: Szent Isten, bocsáss meg neki, mert ő a Te képmásod és a Te kezed teremtménye...”.

*

[Elhangzott a Farkasréti temetőben 2019. november 4-én. Törő Gábor olvasta fel.](#)